

Motion till riksdagen 2020/21:2727

av **Karolina Skog m.fl. (MP)**

Social rättvisa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mer sammanhållet trygghetssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den offentliga närvaron i utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mer individualiserat etableringsprogram och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den ekonomiska familjepolitiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidiga insatser för utsatta barn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bryta ojämlikheten i skolan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den gröna samhällsanalysen bygger på en helhetssyn – allt hänger ihop och vi är beroende av varandra. Ett orättvist samhälle skapar splittring, frustration och inskränker människors möjlighet att forma sina liv. Vi vill se ett samhälle som håller ihop och som skapar framtidstro. Ett samhälle där alla vill och kan ta ansvar. Ett mer jämlikt samhälle är också ett mer jämställt samhälle. Social rättvisa är en förutsättning för det gröna hållbara samhällsbygget.

Sverige är fortfarande ett av de mest jämlika industriländerna, men de senaste decennierna har de ekonomiska klyftorna i Sverige växt. De med de största förmögenheterna drar ifrån resten och de med de lägsta inkomsterna halkar efter. Könsmaktsordningen leder till att kvinnor lever med sämre ekonomiska förutsättningar.

De ökande klyftorna förklaras främst av en väldigt ojämn fördelning av kapitalinkomster. Mer än hälften, 54 procent, av de sammanlagda kapitalinkomsterna tillföll den hundradel av hushållen med högst disponibel inkomst under 2017 enligt SCB. Män

har i genomsnitt dubbelt så stora kapitalinkomster som kvinnor. Samtidigt har andelen som lever med en låg ekonomisk standard ökat. Den statliga långtidsutredningen pekar på att detta beror på att inkomsterna från de gemensamma trygghetssystemen halkat efter inkomstutvecklingen i resten av samhället.

På skolområdet ser vi en positiv utveckling när det gäller elevernas kunskapsnivåer, men samtidigt ser vi att skolsegregationen ökar och att elever med sämre förutsättningar i högre utsträckning går i sämre skolor. Segregationen inom skolan och på arbets- och bostadsmarknaden fortsätter att skapa otrygghet och begränsa livsmöjligheter för många.

Kommissionen för jämlik hälsa har visat att Sverige är ett land där folkhälsan mätt på traditionellt sätt – exempelvis som spä- och barndödlighet eller medellivslängd – är väldigt god, men där ojämlikheten i hälsa och livslängd är mycket påtaglig. Sambandet mellan dödlighet och disponibel inkomst är särskilt starkt vid låga inkomster.

Diskriminering gentemot personer med utländsk härkomst skapar vanmakt och ofrihet. Coronakrisen har blottlagt sprickorna i vårt trygghetssystem och tydliggjort behovet av ett sömlöst system som fungerar för alla. Samtidigt som ersättningarna i våra trygghetssystem halkat efter inkomstutvecklingen i samhället är skatten på dessa inkomster också högre än skatten på lön.

Den ökande skuldsättningen är ett varningstecken, det gäller inte minst de ökande konsumtionslånen, som också reflekteras genom en ökad ärendemängd hos Kronofogden. Överskuldsättning kan bli en livslång fälla. Särskilt oroande är att många unga och barnfamiljer riskerar att hamna i lägen som de inte kan ta sig ur på egen hand.

Den djupa lågkonjunktur vi befinner oss i gör det ännu mer angeläget att satsa på en politik som lyfter dem som redan hade små marginaler och riskerar att hamna i utanförskap. En socialt hållbar ekonomi måste stärka de som har det sämst ställt.

Ett sammanhållet och rättvist trygghetssystem

Den ekonomiska kris som nu slår mot hela världen drabbar också Sverige. Som så många gånger tidigare är det de med den svagaste anknytningen till arbetsmarknaden som drabbas hårdast av den ekonomiska krisen. Tyvärr är det också de som har den svagaste anknytningen till arbetsmarknaden som oftare faller utanför skyddsneten. Under coronakrisen har vi tillfälligt ändrat reglerna för A-kassan för att öka den ekonomiska tryggheten. Arbetsvillkoret och medlemskravet har sänkts för att fler ska få rätt till ersättning från A-kassan. Grundersättningen har höjts från 365 kronor om dagen till 510 kronor om dagen. Även taket har höjts från 910 kronor till 1 200 kronor om dagen. I budgetpropositionen för 2021 aviserar vi att dessa regler kommer förlängas till och med 2022.

Att vi under pandemin gjort A-kassan tillgänglig för fler och höjt ersättningsnivåerna har varit viktigt för att öka tryggheten för löntagare. Det gör att färre behöver söka sig till försörjningsstöd. Men även i normalläget måste vi ha en inkluderande arbetslöshetsförsäkring. Arbetsmarknaden har förändrats, men i flera fall har trygghetssystemen inte hängit med. Våra trygghetssystem måste anpassas efter dagens arbetsmarknad och ha låga trösklar in.

Sedan Miljöpartiet satte sig i regering 2014 har vi tagit bort den borte gränsen i sjukförsäkringen som infördes av den borgerliga alliansregeringen och ledde till att många utförsäkrades. Det är dock fortfarande alltför många som faller mellan stolarna. Vi vill se ett sammanhållet trygghetssystem som går att lita på. Vi vill att människor ska

ha ett jobb att gå till, men också att det ska finnas ett skyddsnät om olyckan är framme i form av sjukdom eller arbetslöshet. Ingen ska falla mellan stolarna.

Det ska givetvis finnas en ekonomisk trygghet även på ålderns höst. Många kvinnor får låga pensioner som ett resultat av ett ojämnt arbetsliv. I budgeten för 2020 höjde vi garantipensionen för dem med de lägsta pensionerna. I budgetpropositionen för 2021 aviserar vi en höjning av pensionerna med upp till 600 kronor för dem med pensioner mellan 9 000 och 17 000 kronor i månaden. Vi kommer inom Pensionsgruppens arbete fortsätta prioritera dem med de lägsta pensionerna.

Skatter

Den borgerliga alliansregeringen genomförde flera jobbskatteavdrag som skapade en skattekllyfta mellan dem som arbetar och de som inte arbetar. Under den här mandatperioden fattar vi beslut som innebär att klyftan mellan pension och lön försvinner, men skillnaden i beskattning mellan exempelvis sjukpenning och lön kvarstår. Detta innebär att personer med lägre inkomster ofta betalar en högre andel av sin inkomst i skatt.

I budgetpropositionen för 2021 aviserar vi en bred skattesänkning främst riktad mot låg- och medelinkomsttagare som en del av den gröna skatteväxlingen. För oss i Miljöpartiet är det viktigt att även personer som har inkomster från våra gemensamma försäkringssystem, exempelvis sjukpenning och A-kassa, omfattas av skattesänkningen.

Det är de ökande och ojämnt fördelade kapitalinkomsterna som driver utvecklingen mot ökande klyftor. Samtidigt ökar hushållens skuldsättning, främst drivet av stigande bostadspriser. Ränteavdragets utformning underblåser den här utvecklingen, gynnar främst dem med höga inkomster och ökar riskerna i ekonomin. Vi vill, när konjunkturen tillåter, trappa ned ränteavdragen.

I budgetpropositionen för 2021 aviserar vi en riskskatt som kommer träffa vissa banker. Riskskatten ska täcka de kostnader som uppstår vid en finansiell kris. Vi vill också se en skatt på finansiella transaktioner för att minska spekulation och överdrivet risktagande. Den ojämlika fördelningen av kapitalinkomster måste vara en de centrala ingångarna i den aviserade översynen av skattepolitiken.

Boende

En ändamålsenlig bostad är en förutsättning för att mycket annat i livet ska fungera. Därför är det av yttersta vikt att se till att människor har en bra bostad. Den växande gruppen strukturell hemlöshet – personer som inte har råd med en bostad och inte har några sociala problem – sätter fingret på de problem som en dysfunktionell bostadsmarknad skapar. Trösklarna till ett eget boende, vare sig det är ett hyrt eller ägt, behöver sänkas.

Utsatta områden och trygghet

Segregation minskar samhällets sammanhållning och tillit. Att lyfta utsatta områden och öka tryggheten där människor känner sig osäkra handlar i grund och botten om frihet och rättvisa. En känsla av otrygghet kan i sig utgöra en frihetsinskränkning. Det är avgörande för den sociala rättvisan att vi ökar tryggheten för de människor i utsatta områden som är de främsta offren för gängvåld och kriminalitet. Utöver att trycka tillbaks

kriminalitet och våld är det viktigt att öka samhällets närvaro. I budgetpropositionen för 2021 satsar vi på servicekontor i utsatta områden så fler får ta del av statlig service och ett antal riktade satsningar mot områden som präglas av segregation.

Samverkan är en nyckel till trygghet och tillit. Samverkan mellan myndigheter är ett centralt verktyg för att komma åt organiserad brottslighet. Samverkan med polis, skola och socialtjänst är vägen för att fånga upp de unga som är på väg åt fel håll. Det finns också mycket positiva exempel där fastighetsägare, offentliga aktörer och boende samarbetar för ökad trygghet.

I alltför många områden riskerar barn och unga att hamna i utanförskap. Det är också barn och unga i utsatta områden som i hög utsträckning faller offer för kriminella gängs hänsynslöshet. Detta måste stoppas genom åtgärder för att hindra rekryteringen av nästa generation kriminella.

Etablering

Även om etableringen går åt rätt håll, mätt som tid det tar att nå egenförsörjning, så finns det grupper nyanlända som blir kvar långvarigt inom försörjningsstödet. För att komma till rätta med detta krävs en välfungerande etablering. Vägen dit är en mer individanpassad etableringsprocess. Genom intensivår – en kombination av språkintensiva och yrkesnära insatser – kommer de som har förutsättningar för det att få bra möjligheter att snabbt hitta sin väg till arbete. För andra består den vägen av fler steg och det längre tid än de två år som idag begränsar statens insatser. Staten bör ta fullt ekonomiskt ansvar för de etableringsinsatser som behövs.

Alla insatser ska ha ett jämställdhetsperspektiv och särskilt kraft bör läggas på de kvinnor som står längre från arbetsmarknaden. Åtgärder mot diskriminering på arbetsmarknad bör skärpas.

Bekämpa barnfattigdom

Grunden för social rättvisa är att alla barn ska få samma chans i livet. Alla barn har rätt till en barndom och att få chansen att nå sin fulla potential som fria och trygga individer kapabla att forma sina egna liv. Så är tyvärr inte fallet idag.

Andelen barnfamiljer som lever med låg ekonomisk standard ökar och det märks i vardagen genom att barn kan vara utan sådant som vinterkläder och fritidsaktiviteter.

Utan familjepolitiska insatser skulle omkring en fjärdedel av de svenska barnfamiljerna ha varit fattiga enligt EU:s fattigdomsdefinition. Familjepolitiska insatser är alltså ett viktigt verktyg för att minska barnfattigdomen, om ej hela lösningen. Men den ekonomiska familjepolitiken lever idag inte upp till sina övergripande mål om fattigdomsreducering och minskade skillnader mellan hushåll.

Barnbidraget, underhållsstödet och bostadsbidraget är extra viktiga för låginkomsthushållen. Regelbundna höjningar av ersättningsbeloppen behövs för att säkerställa att barn- och familjeersättningarna även i framtiden bidrar till att minska inkomstklyftorna.

Samhället måste gripa in tidigt när ett barn far illa. Ofta behövs insatsen redan under barnets första år i livet. Fler hembesök i barnavårdscentralens regi och samverkan med mödravårdscentraler är bra metoder för att tidigt identifiera risker i hemmiljön.

Skola

Skola och förskola är centrala för att skapa ett jämlikare samhälle. En bra skola kan som inget annat jämna ut ojämlika förutsättningar. Samtidigt har vi under en lång tid i Sverige sett att skillnaderna i kunskap, betyg och behörighet till gymnasiet blivit större mellan skolorna i PISA och andra mätningar. Det är glädjande att kunskapsresultaten ökar men samtidigt minskar jämlikheten. Det är en mycket oroande utveckling.

Oavsett var eleverna kommer ifrån eller vilka föräldrar de har ska de ges en ärlig chans utifrån sina förutsättningar. Det är centralt att skolan är helt fri från avgifter så att alla barn kan delta på alla aktiviteter på lika villkor. Skolans resurser ska fördelas så att de skolor som har större behov ska få mer ekonomiska resurser. Vi vill också investera i ett stöd från staten för att bryta ojämlikheten i förskolan. Alla barn ska ha möjlighet att gå i en bra skola.

Karolina Skog (MP)

Annika Hirvonen Falk (MP)

Leila Ali-Elmi (MP)

Camilla Hansén (MP)

Pernilla Stålhammar (MP)

Emma Hult (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Mats Berglund (MP)

Anna Sibinska (MP)

Johanna Öfverbeck (MP)